

Liliecii - „monștrii” cavernelor

Ce ați spune, dacă ne vom ocupa în acest număr și de alte mișcătoare ale văzduhului, ce nu fac parte din Clasa Aves? Este vorba despre lilieci, manifere cu aripi, care zboară la fel de bine ca o pasăre! Li se mai spune și „oricea zburători, comparație poate nepotrivită. De ce?

După datinile și credințele omânesti, liliacul se face din șoarece: șoarecele ce stă în biserică și roade din nafora cea sfințită, capătă aripi și se face liliac“.

Din legenda liliacului, culeasă de Gh. Luța Drăniceanu, aflăm că șoarecele, înainte de a căpăta aripi, era eciorul lui Pană Împărat, Liliac, care fusese vrăjtit: „Aici în apropiere, Maria-ta, într-o peșteră fără mărgești și întunecoasă de nu vezi la doi pași, locuiește o zgripturoiacă și pe oricine trece pe acolo și ea l-a ochit, pe dată îl învrășește, prefăcându-l într-un animal, într-o pasăre, sau chiar de multe ori într-o stană de piatră.

Împăratul nu lua în seama cele puse și se îndreptă fără prea multă băvă, drept spre peștera cu vrăjitoarea. Aceasta dând cu ochii de mâna împărat, îndată îl prefăcu într-un șoarece. Bietul animal de frică, se scunse sub o lespede de piatră.”

Până în zilele noastre se păstrează ei conform cărora liliecii „sunt animale îngrozitoare, aduc necaz și izbăresc în păr” crezându-se că, se pot călări în părul de pe capul femeilor. Șoarecele mai bogat al acestora ar putea să se reflecte suficient ultrasunetele emise de lilieci și să determine astfel, teorii, să nu poată ocoli la vreme ceastă categorie de obstacole.oricum, nu există o preferință a liliecilor pentru așa ceva.

Dacă sentimentul acesta al pulsiei și rațiunea de a-i detesta este deplin justificat pentru locuitorii continentului America de Sud, unde vampirii, prin mușcăturile lor, pot transmite, animale și uneori la oameni, maladii mortale cum este rabia, nu același lucru este valabil pentru semenii noștri din America de Nord, sau din Europa.

De ce sunt ele așa de calomniate? De ce au devenit ele simbolul coșmarurilor, obiectul nenorocirii. Părerile oamenilor din diferite regiuni ale globului asupra liliecilor, sunt mult diferite. Să începem așadar: Liliacul apare în literatură franceză a secolului al XII-lea, sub numirea de Chauve Sorris, care s-ar

traduce „șoarece pleșuv” și-și găsește locul nedesmințit în bestiarul malefic, crezându-se că sunt legați de diavol, care le dădea acestora puteri magice, că este un monstru din pricina zborului lui, ce pare nesigur. Pentru Occident, el rămâne mamiferul zburător care urăște ziua și frecventează tenebrele, care vede și se mișcă în întuneric și care doarme cu capul în jos - tot atâtea elemente potrivite pentru a-l considera pasărea nocturnă a Satanei.

Pentru Hugo, liliacul personifică ateismul, iar Leonardo da Vinci prea puțin superstitios, preferă să facă din el modelul mașinii zburătoare, desenând pe hârtie legenda lui Icar înzestrat cu aripi de liliac. De asemenea, și pentru Melancolia lui Durer este animalul emblemă.

Se mai poate adăuga că în mitologia clasică, furiile erau înzestrate cu aripi de lilieci, iar fetele lui Minyas, care cedaseră elanurilor dionisiace, au fost metamorfozate în făpturile acestora, care în latină sunt numite vesperationes.

Țăranii îi agățau de vie pe poarta șopronului pentru a alunga nenorocul și spiritele din casă și curte. Oasele și inimile uscate de lilieci erau purtate ca amulete în jurul gâtului, pentru a alunga boala și nenorocirea.

De mult e cunoscut faptul că liliecii pot vâna în întuneric cu o țință foarte sigură, de aceea vânătorii amestecau lilieci uscați și pisați cu praful de pușcă, sau treceau întâi alicele de plumb prin sânge de liliac pentru că astfel țința împușcăturii să fie garantată.

Nu pretutindeni în lume liliecii sunt așa de prost văzuți ca în Europa. În China a devenit garant al fericii, întrucât apariția lor în zborul crepuscular coincide cu reunirea familiei după o zi de lucru, precum și al longevității, fiind considerat aducător de noroc

Întâi care este adevărul: liliecii sunt animale curioase prin înfățișarea lor, duc o viață crepusculară și nocturnă; dacă alte animale își pot trăda prezența prin galeriile, cuiburile sau culcușurile pe care le construiesc, aceștia rămân bine ascunși, pentru că sunt lipsiți de comportamentul de constructori și înainte de toate, sunt sin-

gurele ma-mifere capabile să efectueze un zbor îndelungat și susținut.

Se vede în liliac cum natura caută aripa și nu află decât o membrană paroasă, hidoasă, care totuși își îndeplinește funcția. Această membrană e o cută tegumentară nudă, care se continuă și pe părțile laterale ale trunchiului înglobând membrele posterioare și de cele mai multe ori și coada. În fond, mâinile și picioarele chiropterelor sunt adaptate la două funcții diferențiate: zborul și agățatul pasiv. Aripa este organul caracteristic al liliecilor și la toate speciile ajunge la o înaltă perfecționare. Ea este compusă din braț, organul său motor profund modificat și alungit și membrana alară (patagium), care e alcătuită din mai multe regiuni, după cum urmează: propatagium, partea de membrană ce se găsește în fața membrilor anterioare întinsă între umeri și baza degetului I, chiropatagium, partea de membrană cuprinsă între degetul II și V, plagiopatagium, partea cuprinsă între degetul V și membrul posterior și uropatagium, partea de membrană, cuprinsă între membrele posterioare și coadă. Anumite porțiuni de pe suprafața patagiului sunt acoperite cu peri mici abia vizibili. În structura lui, patagiul conține un sistem complex de fibre conjunctive, elastice și o musculatură proprie, care nu intervine în

realizarea bătailor de aripi, ci la plisarea membranei, în timpul repausului, plisare care mereu se face pe aceeași linie. După inervația proprie, putem deduce că aceștia provin din musculatura pielosă a membrilor și a cozii. O serie din acești mușchi n-au nici măcar o inserție osoasă, capetele lor tendinoase fixându-se în grosimea tegumentului.

Lilieci reprezintă grupul de mamifere, ce aduce mari servicii agriculturii și silviculturii, în primul rând, indivizii unor specii vânând sute de Diptere, Lepidoptere și Coleoptere în timpul unei nopți, toate aceste insecte fiind dăunătoare.

De exemplu, liliacul mare, *Myotis myotis*, consumă în medie cam 4 - 4,5g insecte la o masă. Dacă, așa cum se arăta în literatură, lilieci se hrănesc de trei ori pe noapte, înseamnă că fiecare exemplar consuma cam 12 - 13,5 g insecte, adică 34% din greutatea corpului. ~~Lucrurile acestea nu este deloc exagerat dacă ne gândim că specii care au talia mică, consumă pe noapte aproape tot atât cât cântărește greutatea lor corporală. S-a constatat că o colonie de 1000 exemplare adulte și 700 tinere, într-un sezon cald consumă cam 1500 kg de insecte.~~

O statistică ipotetică considera că la 50 de locuitori revine un singur liliac, ceea ce înseamnă că, dacă în țara noastră ar putea exista aproximativ 400.000 exemplare de chiroptere aparținând la diferite specii, aceștia ar consuma cam 4000 de kg de insecte pe zi. Înmulțind aceasta cantitate cu 100 (nr. de nopți când ei consumă efectiv într-un an) ne dă o cantitate de 400.000 kg de insecte. Sunteți de părere că aceasta e o cifră impresionantă? Dacă în Europa nu ar mai exista lilieci, agricultura continentului va distruși în 3-6 ani.

Un lucru este cert, acela că ei contribuie împreună cu păsările insectivore la acțiunea de distrugere a insectelor. În acest mod reusesc să-l scutească pe agricultor și silvicultor de sute de tone de insecticide, dar chiar rezultatul presiunii pe care îl exercită, este calitativ superior decât cel obținut prin administrarea substanțelor chimice careucid și care are repercusiuni și asupra altor grupe de animale.

Anumite specii sunt constituite în colonii mari și foarte mari, și populând timpuri îndelungate același adăpost au dat naștere la adevărate depozite de guano, care în unele cazuri, au fost folosite în vederea fertilizării solului sau pentru extragerea fosforului. Astfel de exploatare ale guanoului la noi în țară au fost făcute în Pesterile Cioclovina și Meresti (Harghita - în cel de-al II-lea război mondial).

Situația lor gravă privind regresul numărului de exemplare de la noi din țară, a dat multă bătaie de cap specialiștilor și constituie în continuare o mare

problemă. Se știe cert că utilizarea DTT-ului a fost una din cauzele acestui lucru. Cum să nu, când producția acestui insecticid era de 22.000 tone în anul 1966? Alte cauze ce au condus la micșorarea numărului lor ar mai fi perturbarea coloniilor și chiar distrugerea adăposturilor de către om, precum și antropizarea habitatelor. În acest sens publicului larg trebuie să i se facă o educație, să i se aducă la cunoștință aspecte ale biologiei și ecologiei lilieciilor și să nu mai auzim cazuri când elevii au fost surprinși aruncând cu bulgări de pământ într-o colonie din Peștera Bistrița, sau mai rău să descoperim că în Peștera de după Cârse, din Munții Aninei - Banat, altare ale practicilor sataniste cu lilieci sacrificați. Aceste fapte sunt mai mult decât revoltătoare. De asemenea, au existat și cazuri, când oameni binevoitori, din dorința de a proteja o peșteră, dar fără să se consulte cu specialiștii, au instalat porți necorespunzătoare la gura de intrare, blocând ieșirea micilor făpturi, așa cum s-a întâmplat la Peștera Tăușoare - Munții Rodnei. Pierderi mari există și datorită accidentelor cum ar fi: demolarea clădirilor, căderea unor arbori, creșterea subită a apelor care străbat peșterile (cum se întâmplă în fiecare primăvară în avenul Pobraz, din Munții Apuseni), explorările speologice, lucrările din mine, firele rețelelor electrice, lumina farurilor de la mijloacele auto. Oricum, nu trebuie să uităm că lilieciul nu suferă foarte mult din neștiința omenească.

De asemenea, sunt regiuni ale globului unde lilieci ocupă un anumit loc în farmacopeea populației respective. În Maroc pudra de *Pipistrellus* este recomandată în meningite și în orice durere de cap. La Bombay (India) exemplare de *Pteropus* se vând vii. Pielea lor este folosită de oameni în combaterea reumatismului prin aplicarea acestora în locurile dureroase de pe membre.

Fără să aducă un aport semnificativ în alimentația omului, pentru că au masă musculară relativ mică și pentru că sunt greu de prins, chiropterele constituie un vânat căutat în unele regiuni din Asia și Africa. *Hipposideros gigas* a cărei calitate este cel puțin egală cu cea a cârnii de sturz sau becafină, este destul de căutat de populația din Gabon și Camerun. Populațiile australo-papuașe și malaeze din unele arhipelaguri vânează chiropterele de talie mare *Cheiromeles torquatus*.

Suntem bucuroși să facem cunoscut faptul că și România are acum o lege privind protecția lilieciilor, lege ce a fost publicată în Monitorul Oficial la 23 mai 2000 și care a fost promulgată ca lege pentru aderarea României la Acordul privind conservarea lilieciilor în Europa, adoptat la Londra la 4 decembrie 1991, primul de acest fel pe plan mondial. În august 2000, România a aderat și la programul Eurobats.

De asemenea, în categoriile de specii cuprinse în Lista Roșie, emisă de IUCN (International Union for Conservation of Nature and Nature Resources) în 1994, din Ordinul Chiroptera fac parte 13 specii prezente și în fauna României.

Protecția chiropterelelor nu cere nici un efort material. Nu-i nevoie să le oferim nici mâncare, nici apă; singurul lucru pe care trebuie să-l facem este acela de a nu ne amesteca prea mult în viața lor, să le dăm pace acolo unde sunt și lucrul acesta nu-i deloc greu. Dacă ajungeți vreodată într-o peșteră ce adăpostește lilieci, în perioada hibernării, trebuie să nu uitați câteva lucruri simple, dar esențiale: să nu utilizați lămpi de carbid, să nu-i luminați cu lanterna, să nu faceți zgomot, să treceți cât mai rapid pe lângă ei și să nu staționați sub colonie. Dacă nu veți proceda în acest mod, viața lor va fi pusă sub semnul întrebării.

